# *DISPVTATIO de Iniurijs.*

Quàm

DEO ADIVVANTE

*Ex decreto & authoritate Ampliſsimi Iuridicæ facultatis ordinis, in celeberrima & inclyta Tubingenſi Academia*

Sub Præſidio

CLARISSIMI ET CONSVLTISSIMI VIRI, DOMINI HEINRICI BOCERI, IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS, ac ſummi Conſiſtorij Illuſtriſsimi Principis Vuirtemberg. Aſſeſſoris digniſsimi, domini ſui obſeruandi, Menſe Mar. die 12. in auditorio Iuriſconſultorum defendere conabitur.

*IOANNES KIELMAN STVTgardianus.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Tubingæ, per Alexandrum Hoggium, 1588.

NObili & Clariſsimo viro, Domino Ioanni Kielmanno, Illuſtriſsi. Principis Vvirtenberg: Phyſico, Parenti ſuo ſumma obſeruantia colendo: has de Iniurijs concluſiones debitæ obſeruantiæ cauſa, ex inclyta Tubingenſi Academia mittit.

*Ioannes Kielmannus*
*Stutgardianus*

# DISPVTATIO DE INIVRIIS.

## Concluſio. I.

*IN iuria (ſtrictè & ſpecialiter hoc nomine accepto) eſt delictum, ſiue maleficium, quò quis contumelia afficitur.*

2. *Delictum (inquam) ſeu maleficium, nam iniuria in dolo & affectu facientis conſiſtit, neq; ſine conſilio & mente conſtari poteſt, licet ad contumeliam alicuius quid pertineat.*

3. *Eſt autem contumelia contemptus ſiue deſpectio, ad infamiam vel inuidiam, & pudorem alicuius ſpectans, vt ſi quid in aliquem inuitum, vel verbis, vel factis committatur.*

4. *Duo itaq; vt iniuria facta dicatur coniunctim requiruntur: Dolus ſcilicet ſiue affectus, & contumelia. Vnde neq; is, in quem dolus non cadit, qualis eſt furioſus, & pupillus, qui fraudis haud capax eſt, neq; is, qui vel dixit, vel ſcripſit, vel pinxit, vel fecit, quod per ſe quidem iniurioſum eſt, at non ex proæreſi, affectu & libidine iniuriandi, profectum: quod ex perſonarum qualitate & coniecturis æſtimandum eſt: neq; ille qui quidem dolo aliquid commiſit, at non contumeliæ cauſa: iniuriarum iudicio condemnandus erit.*

5. *Porrò etiamſi nulla iniuriæ vera nobis appareant genera, vbertas tamen permagna modis quibusdam diſtinguitur: Et primò aliquis vel per ſe & ſolus, vel ab alio*

*concitatus & cum alio iniuriam facit. Per ſe & ſolus cum ſua facultate proprioq; iudicio ac voluntate abſq; alterius conſilio & ope, aliquem contumelia afficit: Ab alio concitatus, & cum alio, qui alterius conſilio & ope alicui iniuriam infert: quo caſu non ſolum is, qui directò iniuriam impoſuit, ſed etiam conſultor, itemq; is, qui opem tulit, iniuriarum tenetur.*

*6. Secundò iniuria aut re fit aut verbis: Re fieri iniuriam dicimus, cum quis facto quodam contumelia afficitur, eaq; duplex eſt, aut enim in corpus infertur, aut extra corpus imponitur.*

*7. In corpus infertur iniuria, cum alicuius corpus contumelioſe tractatur: vt ſi quis vel pugno pulſatur, vel fuſtibus cedatur, vel verberibus: vel ſtuprum alicui inferatur: Idem ſi quis fimo corrupto aliquem perfuderit, vel cœno aut luto oblinuerit.*

*8. Extra corpus fit iniuria, quando citra corporis ſui odioſam tractationem aliquis facto quodã deſpicitur: Idq; pictura fit, aut habitu, aut geſtu, aut alio quodam actu Pictura, cum quis ad ſui contumeliam pingitur claudus, Cœcus, ad furcam: Vel ſi fœmina pingatur nuda cum certo vituperio, vel ad eius infamiam alicuius (ſalua reuerentia) pingantur membra virilia, vel in contumeliam poteſtatis (ſaluo honore) pingantur vuluæ muliebres. Habitu fit iniuria, cum ad contemptum alicuius, lugubri aut ſqualida vel alia veſte quis vtitur, Geſtu fit iniuria, cum quis ſuo corpore, vel eius partibus aut adiunctis contumeliam alicuius ſignificat, vt ſi linguam, ad deſpectionem alicuius exerat, oculos diſtorqueat, barbam capilloſq; demittat.*

*Actu*

*Actu quodam alicui fit iniuria, ſi alicuius bona, quaſi debitoris, qui nihil debet, poſsideantur ab eo, qui intelligit nihi eundem ſibi debere, item ſi quis matremfam: aut pretextatum prætexta tamuè adſectetur. Si quis domum alicuius vi introeat. Si comes matronæ abducatur. Si alicuius contumeliam aquas ſpurcauerit, fiſtulas, lacus, quidué aliud contamminauerit.*

*9. Verbis fit iniuria, cum quis vocibus ad contumeliam alicuius deſcendit, nec refert in iudicio vel extra iudicium hoc fiat. Idq́; dupliciter contingit, dicto ſcilicet vel ſcripto.*

*10. Dicto fit iniuria, cum voces turpes, hoc eſt, contumelioſæ, in aliquem pronuntiantur, vt ſi quis te Sycophantam, delatorem, vel homicidam, vel ſeruum dixerit, vel aliud aliquòd verbum, quo tua opiniò minuatur: vt quod delictū aliquod commiſſum vel in genere vel in ſpecie denotat, tibi obiecerit. Idq́; ſi pluribus vocibus in cœtu cum vociferatione fiat, conuitium dicitur.*

*11. Verbo item Tu mentiris, dicitur & infertur iniuria, licet proferatur cum proteſtatione, Saluo honore tuò: niſi quis prouocatus ad defenſionem ſuæ innocentiæ & honoris conſeruandi gratia retorſione vtatur, & alicui obijcienti crimen, tale verbum (Tu mentiris) in continenti dixerit: licet adiecerit tu mentiris vt fur & latro.*

*12. Quòd ſi vero te homicidam, aut latronem, aut furem dicenti, reſponderis ſimpliciter tu adulter, tu prædo, vel ſimiliter tu homicida es, non excuſaris, ſed vt ipſe tibi, ita tu viciſsim illi actione iniuriarum teneris, quamuis tu prouocatus mitius puniendus ſis.*

*13. Et licet iniurioſis verbis veritatem dixeris, nihil-*

 ominus

*ominus iniuriam facis, & iudicio iniuriarum teneris, ſiue in iudicio, ſiue extra iudicium hoc feceris: niſi quòd obiecisti, & manifeſtari interſit Reipub: & ex iuſta cauſa veluti ad vtilitatem negotij, de quò agitur & absq; praua intentione illatum ſit.*

*14. Scripto fit iniuria, cum ſcripto aliquis doloſè deſpicitur: idq; fit libello famoſo, aut alia quadam ſcriptura.*

*15. Famoſus libellus eſt, qui ad infamiam alicuius pertinet: vt quo graue aliquod delictum obijcitur, ſiue authoris nomen adſcriptum ſit vel non, ſiue item adiectum fuerit infamati nomen vel non ſit adiectum, ſed omiſſum.*

*16. Alia iniurioſa ſcriptura, non famoſus libellus eſt, qua aliquis absq; infamiæ nota dolosè contemnitur: Vt ſi quis luſcus, ſpurius, Claudus, aliouè contumelioſo nomine ludibrij cauſa, inſcripta cantilena, rythmo, comœdia, &c: appelletur & traducatur.*

*17. Tertio diuidimus iniuriam in atrocem ſiuè grauem, & leuem iniuriam.*

*18. Atrocem ſiue grauem iniuriam accipimus, quæ cõtumelioſior & maior eſt, eaq; vel perſona vel facto, ſiue re ipſa, vel loco, vel magnitudine læſionis æſtimatur.*

*19. Perſona, fit atrocior iniuria cum Magiſtratui à ſubdito, vel parenti à filio, vel fratri à fratre, vel hoſpiti ab hoſpite, vel patrono à liberto, vel homini in dignitate conſtituto, ab humili perſona, vel homini libero à ſeruo iniuria infertur.*

*20. Vnde etiam atrox eſt iniuria, quæ Rectori Academiæ, vel profeſſori à Scolaſtico infertur.*

*21. Tempore fit grauior iniuria, ſi interdiu conſpiciente populo, vel in conuiuio, vel die feſto, iniuria in aliquem immitatur.*

*22. Facto*

*22. Facto ſiue re ipſa æſtimatur atrocior iniuria, ſi quis ab aliquo vulneratus, fuſtibus cæſus, os alicui percuſſum ſit.*

*23. Loco fit atrocior iniuria, veluti Oculo percuſſo: item ſi in Theatro, in foro, vel in conſpectu Prætoris, iniuriam quis acceperit.*

*24. Magnitudine læſionis corporis, vel famæ, atrox æſtimatur iniuria, ſi vulnus quòd quis ab iniuriatore accepit magnum & periculoſum ſit: Item ſi famoſo libello bona alicuius fama, læſa ſit.*

*25. Ex prædictis ſimul intelligitur, quæ ſit leuis iniuria. Quæ enim non eſt atrox, illam leuem eſſe affirmamus.*

*26 Deniq; iniuriam patitur quis, vel per ſemetipſum vel per alias perſonas, per ſemtipſum cum directò alicui fit iniuria: per alias perſonas, cum per conſequentias alicui iniuria infertur: vt cum fit meis liberis iniuria, vel ſeruis meis, vel vxori aut ſponſæ meæ, vel funeri teſtatoris, aut cadaueri, vel famæ defuncti, cui hæres bonorumùe poſſeſſor ex iſto. Spectat enim ad nos, & ad noſtram exiſtimationem iniuria, quæ in his fit, qui vel poteſtati noſtræ, vel affectui ſubiecti ſunt.*

*27. Quòd ſi tamen iniuriator patremfam: vel viduam, vel liberam eſſe exiſtimauerit, non poteſt videri aut patri, aut marito, aut ſponſo, iniuriam feciſſe.*

*28. Sequitur de actione iniuriarum. Iniuriarum actio eſt, quâ ad corēcendum iniuriatorem, eiusq; ſuperbiam ob illatam iniuriam & mitigandam iniuriati dolorem, agitur.*

*29. Qui autem hanc actionem inſtituit, non debet*

*vagari*

*vagari cum diſcrimine alienæ Exiſtimationiſed deſignare, & dicere certum debet, quàm ſe iniuram paſſum contendit.*

*30. Locum item & tempus, quo iniuria facta eſt, exprimere in libello actor tenetur,*

*31. Eſt autem duplex iniuriarum acto, ciuilis & criminalis.*

*32. Ciuilis iniuriarum actio eſt, qua actor certam iniuriæ pœnam à ſe expreſſam, ſibiq́ præſtandam perſequitur: qualiſcunq; etiam iniuria fuerit. Nam hodie de omni iniuria etiam atroci, et quæ lege Cornelia coerceri iubetur, ciuiliter agi poteſt.*

*33. Hac actione experitur is, qui iniuriam paſſus eſt, ſiue per ſemetipſum, ſiue per alias perſonas, contra eum, qui iniuriam fecit, vel per ſe & ſolus, vel per alios, Pater enim maritus, & ſponſus, itemq; hæres etiam, de iniuria ſibi per filiumfam: vxorem, ſponſum, defunctum, ab aliquo illata, agere poteſt. Nec refert ſciat iniuriator, meum eſſe filium, vel vxorem, vel ſponſam, vel ignorauerit, modò ſciat filiumfam: vel vxorem, vel ſponſam eſſe. Item hac actione conueniri poteſt, non ſolùm qui ipſe fecit iniuriam, verùm ille quoq; qui dolo fecit, vel qui curauit vt alicui iniuria inferretur.*

*34. Non ſolùm tamen pater, mairitus, ſponſus, hæres, qui adijt hæreditatē antequam illata eſſet iniuria, ſuo nomine iniuriarū agere poteſt, ſed etiam nomine filijfam: vxoris, ſponſæ. Nam duplex actio naſcitur, vna patri, marito, ſponſo, hæredi: altera filiofam: vxori, ſponſæ, hæreditati, defuncti, ſi illata ſit iniuria ante aditam hæreditatem.*

*Qui-*

*Quinimò interdum ex vna iniuria tribus oritur iniuriarũ actio, neq; vna per aliam conſumitur, ſi enim vxori meæ filiæfam: iniuria facta ſit, & mihi & patri eius, & ipſi iniuriarum actio incipit competere.*

*35. Non tamen filio licet emancipato, iniuriarũ actio aduerſus patrem competit, niſi atrocitas ſuaſerit. Eademq; eſt cauſa liberti & patroni.*

*36. Neq; ſi viro aut ſponſo iniuria facta ſit, vxor aut ſponſa iniuriarum agit: quia defendi vxorem & ſponſam à viro & ſponſo, non virum & ſponſum ab vxore & ſponſa æquum eſt.*

*37. Domino item pro atroci iniuria, quàm ſeruus eius paſſus eſt, iniuriarum actio competit.*

*38. Si filiusfam: vel ſeruus iniuriam fecerit, aduerſus patrem, itemq; dominum agitur iniuriarum iudicio. Sed aduerſus patrem ſi filium defendere velit: Si eum non defendat, ipſe filius conuenitur. Aduerſus dominum noxale iniuriarum iudicium datur, vt vel exhibeat ſeruum verberandum, vel noxæ dedat, vel æſtimationem litis ſufferat.*

*39. Si plures ſerui aliquem ceciderint, aut conuitium alicui fecerint, ſingulorum proprium eſt maleficium. Tot enim ſunt iniuriæ quot perſonæ iniuriam facientium: Et ideò ſingulorum nomine dominus iniuriarum tenetur: quamuis in facto & damno dato diuerſum ius ſit.*

*40. Sed an cedi hæc actio poſſit, controuertitur: Nos gloſſa Bart: ſententiam approbantes exiſtimamus, quod cedi poſſit.*

41. *Agere autem hac ciuili iniuriarum actione, poteſt quis per ſe vel per alium, puta procuratorem, licet ex Cornelia agatur, item per tutorem, cæterosq́ue qui pro alijs ſolent interuenire. Item excipere hanc ciuilem actionem reus poteſt: vel per ſe vel procuratorem.*

42. *Porro ciuilis actio duplex eſt: unâ iniuriæ æſtimationem perſequimur: alterâ ad palinodiam agimus.*

43. *Actio iniuriarum ad æſtimationem iniuriæ intentatur, cum actor iniuriam ad certam pecuniæ ſummam in libello æſtimat, pro qua eiusmodi contumeliam pati noluiſſet, eamq́ue ſalua iudiciali taxatione, ſibi applicari petit.*

44. *Actio verò iniuriarum ad Palinodiam inſtituitur, quando actor petit ſibi reſtitui famam: vt ſcilicet iniurians pro integratione famæ, vel pudoris iniuriati, publicè profiteatur, declaret & dicat verba iniurioſa quidem fuiſſe inconſultè & immeritò à ſe dicta & prolata.*

45. *Poteſt tamen actio iniuriarum reuocatoria cumulari & coniungi cum ea, quæ ad æſtimationem iuſtituitur.*

46. *Item actio legis Aquil. cum iniuriarum actione cumulari poteſt, ſi & damnum datum ſit.*

47. *Cæterùm criminalis iniuriarũ actio eſt, cum quis omiſſa ciuili, iniuriarum æſtimatoria actione, per inſcriptionem, coram iudice de illata iniuria conqueritur, & iniuriantem ob eandem iniuriam puniri, non autem ſibi quicquàm præſtari, ſiuè applicari petit.*

48. *Hanc actionem viri illuſtres: quiq́ue ſuper eos ſunt, vel per ſe, vel per procuratores perſequi aut ſuſcipere poſſunt: Reliqui non poſſunt.*

*49. Eſt*

49. *Eſt verò duplex hæc actio, aut enim eſt extra ordinaria actio, aut eſt pup: acculatio*

50. *Extraordinaria iniuriarum actio eſt, qua is cuius priuatim intereſt, non fuiſſe ſibi factam iniuriam, à iudice competente petit, vt pronuntiet & declaret puniendũ eſſe iniuriatorem, eumq́; pro ſuo arbitrio coërceat.*

51. *Publica iniuriarum accuſatio eſt, qua quilibet de populo de iniuria, quæ lege aliqua publici Iudicij vindicari iuſſa eſt, in iudicio conqueritur, atq; iniuriantem pœna iuris puniri petit.*

52. *Huiuſmodi iniuria eſt, quàm lex Cornelia coërcet, vt ſi quis pulſatus, verberatus, domusuè alicuius vi introita ſit. Item quæ ex Scto: & conſtitutione Valentin: & Valent Impp: vindicatur, qualis eſt quæ per famoſam ſcripturam infertur, & deniq; quam lex Arcadij & Honorij Impp: publico iudiciò vindicari iubet, qualis eſt quæ ſacerdoti vel eius miniſtro dum ſacra faciunt infertur.*

53. *Propoſita autem & intentata in iudicio, vel ciuiliter vel criminaliter actione iniuriarum: Reus inprimis diſpiciet, num iure ſit propoſita, an verò deſtructa & ſublata ſit, & proinde ſaltem de facto ſit inſtituta actio, vt contra eam excipere poſsit: Extinguitur autem & tollitur iniuriarum actio varijs modis. Et primo morte vel iniuriati, vel iniuriantis. Iniuriarũ enim actio ciuilis neq; hæredi neq; in heredem datur: Criminaliter tamen hæres iniuriati, ex Bart: ſententia aduerſus iniuriantem recte agit.*

54. *Si tamen lis cum iniuriatore adhuc viuente, con-*

*teſtata ſit, perpetuatur actio ciuilis, & inſtãtia litis in eius hæredem transfertur. Omnes enim pœnales ciuiles actiones, poſt litem inchoatam in hæredes tranſeunt. Criminalis autem actio morte rei omnino tollitur, etiam poſt litem conteſtatam.*

*55. Deinde iniuriarum actio ciuilis æſtimatoria, itemq́ criminalis ex quacunq́ cauſa, etiam ex iniuria vel ſcripta, finitur anno continuo, hoc eſt, ſi ex reali tempore, quo reſciuit & comperit iniuriatus, illatam ſibi eſſe iniuriam, annus continuus effluxerit.*

*56. Tradunt tamen gloſſæ alicubi, & nonnulli Dd: prætoriam duntxat iniuriarum actionem anno finiri: ſed eam, quæ ex lege Cornelia competit ei qui pulſatus, vel verberatus, cuiusúe domus vi introita eſt, etiam quæ per ſcripturam vel picturam eſt illata, perpetuam eſſe. Idq́ iudicando obſeruatur.*

*57. Pòſt lapſum autem anni & tempore extinctam actionem ex Dd: ſententia, poteſt iniuriatus officium iudicis implorare.*

*58. Actionem verò iniuriarum reuocatoriam perpetuam eſse tradunt.*

*59. Tertiò iniuriarum actio tollitur pacto, item, tranſactione: Sed ſi ita ſimpliciter remitatur iniuria, nulla facta mentione damnorum, &intereſse, non videtur remiſsum ius conſequendi damnum & intereſse.*

*60. Quartò perit iniuriarum actio iureiurando, ſi ſcilicet ex delatione iuriſiurandi Reus iuret, ſe iniuriam non feciſſe.*

*61. Quintò extinguitur iniuriarum actio diſsimulatione*

*latione, hoc eſt, ſi verbis vel indicijs conteſtatus nō ſit, illico iſ, cui iniuria facta eſt, ſe eam accipere, & ad animum reuocare. Quòd ſi continuò reuocauerit ad animum iniuriam, licet poſtea ſalutet iniuriatorem, vel ei manum det, vel oſculetur ipſum, vel bibat, & edat, cum eo, non tamē actionem, ſed duntaxat rancorem (vt Dd. loquuntur) remiſiſſe videtur.*

*62. Deniq; tollitur iniuriarum actio re iudicata: nam ſi actum ſit priuato iudicio, denegandum eſt publicum: & ſimiliter ex diuerſo.*

*63. Quòd ſi reus huiuſmodi aliqua exceptione non repellat actorem, ad probationes & alias defenſiones & exceptiones proceditur: ſiue ciuiliter ſiue cuminaliter agatur. Nam vt priuatum ſic & criminale iudicium, per probationes & exceptiones agitatur, vtrumq; etiam litis conteſtationem requirit.*

*64. Actor autem probat iniuriam ſibi factam eſſe à Reo, & quidem ipſius dolo malo, quòd ex perſonarū dictorum & factorum qualitate æſtimandum eſt.*

*65. Si enim Reus ſit doli capax, non furioſus, non pupillus, & verba, quæ per ſe iniurioſa ſunt, in aliquem vel dixerit vel ſcripſerit, aut factum aliquod per ſe iniurioſum geſſerit: vt ſi quid dixit, vel ſcripſit, vel fecit, quod ſit contra bonos mores eiusdem loci, vbi facta eſt iniuria, & ad contemptum actoris pertinere videatur, nihil amplius ex parte actoris requiritur, quàm vt eiuſmodi verba iniurioſa dicta vel ſcripta eſſe, aut contumelioſum factum geſtum eſſe, per teſtes aut inſtrumenta probet. Niſi de hoc Rei propriam habeat confeſsionem,*

*66. Nam verba vel facta per ſe iniurioſa inducunt*

*præſumptionem animi doloſi: contra proferentem. Talis enim præſumitur animus, qualem verba oſtendunt: Et verba factaq́ue, teſte Ariſtotele, ſunt notæ paſſionum, quæ in animo fiunt.*

*67. In hac tamen iniuriarum cauſa per eos teſtes, qui ſunt de cognatione & familia ſua, actor probare nequit. Quippè cum iniuria vni ex conſanguineis facta, cæteris etiam de familia facta eſſe intelligatur. Sed ad quem vsq; gradum, in arbitrio iudicis conſiſtit, qui ex facti qualitate, & conſuetudine Regionis, iudicabit, an etiam conſanguineus vltra quartum gradum, vel vlteriorem, ea iniuria affectus ſit.*

*68. Probata actoris intentione rei votum eſt, illam elidere, & contra eam ſe defendere: vt, ſi doceat, ſe non animo faciendæ iniuriæ, quid dixiſſe, ſcripſiſſe, aut feciſſe: quòd ex perſonarum verborum, & factorum qualitate & circumſtantia æſtimandum eſt.*

*69. Magiſtratus etiam, ſi vindictam publicam exerceat, non infert iniuriam.*

*70. Neq; is, qui ex decreto Magiſtratus in alicuius perſona quid fecerit, putà eum non obtemperantem duxerit, iniuriam facit.*

*71. Si quoq; ſutor, puero parum benè facienti forma calcei, tàm vehementer ceruicem percuſſerit, vt ei oculus effunderetur, ex eo iniuria non præſumitur.*

*72. Neq; etiam præſumitur iniuriandi animus inter ſanguine iunctos, neq; inter affines, quorum alter contra alterum inuitus, teſtimonium dicere non cogitur.*

73. Si

*73. Si quis etiam per iocum, aut dum certat, aliquem percutiat, non intelligitur facere iniuriam, niſi iocus, vel percuſsiõ illa, æquo frequentior fiat.*

*74. Ebrius item, hoc eſt, qui ob cerebri imbecillitatem ex caſu & præter opinionem potu largiori, mente alienatus eſt, ſiquidem furioſo & mortuo comparetur, proinde in ipſo propoſitum, & peccandi voluntas abſit: ſi quid iniurioſum in aliquem dixerit, iniuriam reuera non infert. Ebrioſus verò, hoc eſt, qui ex vitioſo habitu ſciens, prudensq; inebriatur, ſi conſueuerit eſſe rixoſus, et excitare turbas, aliosq; verbis iniurioſis proſcindere, neq; ignoret, ſe ebrium tali vitio laborare, quia tunc ebrietas ad caſum deſtinata cenſetur, iniuriam facit.*

*75. Quòd ſi etiam aliquis hæc verba in quendam proferat, TV DICIS FALSVM, non videtur iniuriam inferre, quàmuis elati, & ſuperbi, huiusmodi verba incontinenti aſſumant in ſuam iniuriam dicta. Quando enim verbum aliquòd eſt indifferens, & poteſt ſonare iniuriam vel non qualia ſunt prædicta verba, tunc in mitiorem debet accipi partem.*

*76 Si quoq; dixeris cuidam, quod ſis nobilior & probior ipſo, non afficis eum iniuria nec teneris iniuriarum actione.*

*77. Deniq; per iuſiurandum purgationis Reus ſe defendere poteſt: Iudex enim ex æquitate conſideratis perſonis, & iniuriæ circumſtantijs, an à propinquo vel amico facta ſit iniuria, non publicè ſed priuatim, tale iuramentum purgationis deferre poteſt Reo, vt is iuret*

quod

*quòd verba iniurioſa non iniuriandi animo protulerit.*

*78. Quod ſi autem actoris intentionem, Reus elidat, & excludat, Iudex eum abſoluit. Sinminus condemnat ipſum, & modò in pecuniariam pœnam actori applicandam: aliquando in pænam extra ordinariam pro ſuo arbitrio: Quandoq; verò ex lege publici iudicij in pœnam lege definitam.*

*79. Si enim agatur ciuiliter, iudex pecuniariam pœnam, ad quam actor iniuriam æſtimauit, primum pro iniuriæ qualitate (conſideratis videlicet circumſtantijs, an atrox vel leuis ſit iniuria ) taxat ita, vt vel ſequatur æſtimationem actoris, vel minoris iniuriam æſtimet, reſpiciens ſcilicet ad id tempus, quo facta eſt iniuria. Deinde actori iuramentum defert, qui ſi nolit iurare, ad moderationem, & taxationem iudicis, eò quòd minùs petitione & opinione ſua æſtimatum ſit, iudex interloquitur, & recuſanti, ſub comminatione abſolutoriæ ſententiæ, iuranti præſtationem iniungere poteſt. Deniq; præſtito iuramento Reum in Taxatam pecuniæ ſummam actori præſtandam condemnat.*

*80. Hic quæſtionis eſt, an tale iuramentum mortuo iniuriato, eius hæredi poſsit deferri? Et quòd poſsit verius putamus.*

*81. Reo autem, pendente lite mortuo, hæres eius de nouo citari debet, ad reaſſumendam cauſam, nempè vt vno verbo omnia acta & actitata, præhabiti Iudicij repetantur, nec cum ipſo hærede nouus proceſſus inſtituatur.*

*82. Dam*

*82. Damni verò accepti non videtur habenda ratio, in hoc iudicio iniuriarum, cum magis vindictæ quàm pœnæ perſecutionem habeat. Sed dubium non eſt, quin ob damnum acceptum augeatur condemnatio, quamuis non principaliter hoc agatur.*

*83. Quòd ſi criminaliter extraordinariè agatur, iudex pro ſuo arbitrio Reum pœna afficit, quæ ex cauſa & perſona ſtatui ſolet. Et ſerui quidem flagellis cæſi dominis reſtituuntur. Liberi verò puniuntur vel pecuniaria pœna, fiſco applicanda, vel pœna corporis. Et quidem humilioris loci fuſtibus ſubÿciuntur: Cæteri autem vel exilio temporali, vel interdictione certæ rei coercentur: qui verò diffamandi alterius cauſa, in monumento publico quid poſuit, de medio tollitur.*

*84. Sin autem publico iudicio agatur, cum ex lege publici iudicÿ, quà vindicari aliqua iniuria iuſſa eſt, tùnc in pœnam eadem lege definitam, Reus condemnatur. Veluti ex lege Cornelia, quòd quis pulſatus, verberatus, domusúe vi introita eſt: Reo in tertiam partem bonorum publicatio imponitur, ſi homo liber fuerit: ſi ſeruus, extra ordinem duriori pœna plectitur.*

*85. Qui verò libellum famoſum ſcripſit, vel ab alio ſcriptum euulgauit, olim quidem ex Scto: inteſtabilis eſſe iubebatur: Sed poſtea Valentin: & Valent: Impp: conſtit: capitali pœna plecti iuſſus eſt.*

*86. Similiter, ſi facta ſit iniuria Sacerdoti, vel eius miniſtro, dum ſacra faciunt, iudicio publico, Reus ſententia capitali vindicatur.*

*87. Præter illas iniuriæ pœnas ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter, licet de modica iniuria agatur: Reus ſuo nomine condemnatus, etiam infamia notatur: Excepta (vt volunt) actione reuocatoria, in cuius ſententia in Iudicio Camerali, & alijs Conſiſtorijs, etiam expreſsè fit honoris conſeruatio: vt & iure VVirtt: ſi reus non perſeuerauerit in verbis iniurioſis.*

*88. Quinimò, qui cùm pretio quantocunq; pactus eſt, ne ſecum iniuriarum ageretur, infamia notatur.*

*89. Poteſt tamen certis modis euitari infamia, & primò quidem, ſi reus ipſe perſonaliter nõ compareat, ſed tantùm per procuratorem, quo caſu in procuratorem ſententia profertur, tanquam dominum litis, eoq; condemnato, neq; ipſe, neq; dominus, infamia notabitur.*

*90. Secundò euitari infamia poteſt, ſi in iudicio ciuili æſtimatoria, Reus ante concluſionem cauſæ, vel ſi concluſum ſit, ante condemnationem, iniuriæ æſtimationem perſoluat.*

*91. Tertiò reus infamiæ notam effugere poteſt, ſi ſuper iniuria authoritate iudicis vel Magiſtratus tranſigat: alioqui Reus cùm pretio tranſigens, infamis efficitur*

*92. Deniq; infamiam iniuriator euitare poteſt, ſi gratuito nulla data pecunia paciſcatur cum iniuriato, vt iniuriam remittat.*

*93 Poſtremò ad actorem & accuſatorem quod attinet, abſoluto reo, an ſcilicet pœna aliqua ipſos maneat, ſciendũ eſt, quod iudex Reo abſoluto incipit de actoris vel accuſatoris*